Число 51. Львів дня 17. (2) Січня 1903. **Річник VI.**

СВОБОДА

Полїтичне, просьвітне і господарске письмо для народу.

Виходить що тижня в четвер.

Редакция і адміністрация: Львів, ул. Баторія 24.

Видає і за редакцию одвічає: Вячеслав Будзиновский.

Предплата на цїлий рік стоїть 4 корони.

За анонси платить ся 20 сотиків від стрічки.

Рекламациї вільні від оплати.

До передплатників!

Всїх тих, котрі сего року брали „Свободу“, а доси не заплатили, просимо аби як найскорше прислали свій довг.

Супротив того, що в слїдуючім роцї наміряємо розширити „Свободу“ і зробити єї цїкавійшою, та більше поучаючою, просимо наших прихильників, аби придбали нам нових передплатників, бо кошти видавництва значно збільшать ся.

Як сего року, так і на слїдуючий рік, цїлорічні передплатники дістануть в дарунку цїкаву книжку.

Старих передплатників, котрі лишать ся при „Свободї“ і на слїдуючий рік, просимо, аби адресів не змінювали, бо кожда зміна адресу справляє редакциї чи малий клопіт; через численні зміни в адресах робить ся в експедициї замішанє, на чім терпить правильна висилка ґазети. При конечній зміні адреси просимо подавати також

стару адресу.

Всїх передплатників, так старих як і нових, просимо подавати докладно: Імя і прізвище, місцевість і почту. Як хто висилає гроші за якого передплатника, то нехай докладно напише за кого присилає гроші і на чию адресу висилаєсь ґазету.

Народний з'їзд.

Дня 25 і 26 грудня відбув ся „Народний з'їзд“. Присутних було 473 делеґатів, мужів довіря і орґанїзаторів нашого сторонництва.

Перед приступленєм до порядку дневного ухвалено одноголосно на внесенє посла дра Могильницкого признанє руским послам в державній радї за се, що они так славно боронили справу страйку і страйкарів. Ухвалено також подяку послам Дашиньскому і Брайтерови за се, що они, хоч належить до народу, котрий не знає, що совість, станули в обороні покривджених страйкарів.

З'їзд одобрив остру політику „Народного Комітету“ против краєвого і державного правительства.

Над тим, як „Народний Комітет“ має дальше вести страйки і взагалї борбу о підвисшенє плати зарібників, обговорено і порішено на тайнім засїданю окремої комісиї. Комісия рішила тримати цїлий плян в тайнї, а з'їздови предложила тільки слїдуючу резолюцию (котру з'їзд ухвалив):

„Народний з'їзд узнає за конечне переведенє орґанїзациї працї і уложенє відповідного пляну та переведенє его в подробицях поручає „Народному Комітетови“.

Крім повисшої резолюциї перейшли ще також на внесенє посла д-ра Могильницкого, д-ра Скварка і п. Грабовеньского деякі инші ухвали, дотично орґанїзациї працї, страйків, як приміром, що орґанїзацию страйків узнає ся за пожадану там, де істнує визиск працї; переведенє страйку і на слїдуючий рік в деяких повітах є конечне — що вкінци „Народний Комітет“ повинен поробити всїлякі заходи, щоби не допустити до ломаня страйків.

На внесенє посла дра Олесницкого ухвалено скріпити орґанїзацию нашого сторонництва. Найважнійше з внесень п. Олесницкого є се, що „Народний Комітет“ буде висилати на повіти орґанїзаторів, котрі будуть контролювати роботу місцевих орґанїзаторів, а на случай потреби будуть самі переводити орґанїзацию. Окрім того у Львові має бути засноване бюро правної помочи, в котрім правники будуть в публичних справах давати безплатну поміч правну і будуть вести борбу з надужитями властий.

З'їзд ухвалив передати решту з сецесийного фонду академічного Народному Комітетови з тим, що Народний Комітет має право ужити на справу страйків тільки гроший, кілько треба, а решту передасть товариству академічної помочи, котре має завязатись.

При кінци принято резолюциї, поручаючі послам так в соймі як і в радї державній вести з нашими гнобителями як найострійшу борбу.

СОЙМ

розпочав радити в понедїлок дня 29 грудня. Сойм скликано лиш на те, аби полагодити буджетову провізорию на перший квартал 1903 року.

На ранїшнім засїданю в понедїлок ухвалено кілька дрібниць і відіслано до буджетової комісиї буджетову провізорию.

На вечірнім засїданю відчитано довжезну інтерпелячию **руских послів** в справі розбоїв при виборах в окрузї Стрий-Жидачів-Дрогобич.

Против буджетової провізориї перший промовив руский посол др. Король.

Промова пос. Короля.

Від хвилї, як посол промовляв в послїдне в тій палатї при розправі буджетовій, відносини в краю змінили ся на гірше. Руский нарід втратив цїлком надію, щоб відносини між Русинами а Поляками могли коли-небудь полагодити ся в мирній дорозї. Від часу як віддано Галичину під керму Полякам, они все змагали до того, щоб не дати рускому народови розвинути ся політично, аби держати его в темнотї, аби удержати его в зависимости від польских верховодів. Та те, що проголошено в послїдну хвилю, є вже отвертим проголошенєм проґрами на знищенє Русинів яко народу. Вся Польща завзяла ся на те, щоб знищити нас. І коли були між Русинами одиницї, котрі думали, що рахунки з нами дадуть ся вирівнати в мирній дорозї, то таких вже нема. Ми переходимо до пересьвідченя, що нарід руский нїчого не вдіє конституцийними способами і мусить боронити ся сам, шукати що раз острійших средств борби.

Страйки були цїлком оправдані і неправдою є, немов-би викликала сей рух сама аґітация. Причичина страйків лежить передовсїм в визиску сїльского робітника, в его крайній нуждї. Що економічне положенє і низька платня робітника були причиною страйків, се признав також д-р Кербер в своїй промові. А хто довів наших селян і цїлий край до такого нуждарства? — Верховодяча в краю партия, під которої панованєм упало рільництво, промисл, торговля і просьвіта, котрі протягом десятків лїт нїчого не здобули для населеня, котрі вислугують ся кождому правительству для асекурациї при его помочи здобутих мандатів.

Аґітатором до страйків була політична система в краю. До кождого селянина навіть простий возьний каже „ти“ хоч би се був і начальник громади. В громадах удержує ся насильно хрунів начальниками, дуже часто понад приписаний час. При виборах надужитя. В школах веде ся польску політику і тим знеохочує ся нарід до просьвіти. Длятого мірка терпеливости перебрала ся, а сотки лїт кримiналів і орґанїзация польских сил в руских повітах нїчого не поможуть.

Ся робота обчислена на знищенє Русинів, а в ній беруть участь всї власти, не виймаючи намісника краю. Сієте роз'яренє, а плоди самі будете збирати. Ми нїчого не маємо против того, що будуєте вітчину, але мусимо запротестувати, щоби се роблено на рускій земли. Так само мусимо запротестувати против того, щоби в сїй роботї ставали ц. к. власти і ц. к. урядники по сторонї одної партиї. В з'їздах уряджуваних п. Козловским беруть участь старости, комісарі, урядники податкові, шкільні інспектори і судиї. Мусимо застеречи ся против того, щоби політичні урядники надавали шовіністично-польскій аґітациї урядову марку. Староста, що бере участь в такій партийній аґітациї, не буде безсторонним сторожем австрийских законів. Подібно поступають і судові власти. У „вєцах“, де пропаґує ся війна против руского народу, беруть участь польскі судиї, а апеляция не потягає їх за се до одвічальности, хоч та сама апеляция виточила слїдство Русинови-судиї лише за те, що брав участь в зборах у справі унїверситету, а другому, що в часї страйків хотів зробити угоду на просьбу самого польского пана. Нехай буде рівна мірка для всїх! Або вільно те саме одним і другим, або нї одним нї другим.

Що Русини не мають найменшої причини вірити в справедливість верховодячої в краю партиї, на се доказом також послїдний вибір в окрузї Стрий - Дрогобич - Жидачів. Бесїдник обговорює докладно сей вибір зі всїма надужитями. Колиж наші домаганя не знайдуть увзглядненя, то хопимо ся острих способів. Ви самі пхаєте нас до радикальної оборони. Русини не дадуть ся живцем погребати й будуть бороти ся до краю. Памятайте, що ваше панованє не вічне і нога може вам поховзнути ся, тодї ми станемо з вами до обрахунку. Колись ми цїлком були в ваших руках і здавало ся, що прийде нам згинути. Та ми не пропали і знов відживаємо та силою виборемо собі право, яке нам належить ся. Вашої ласки просити не будемо.

Хочете вбити клин між руску інтелїґенцию а руский нарід. Та будьте певні, що рахунки вас заведуть, бо руска інтелїґенция се не пануюча над народом шляхта, але кров від крови і кість від кости руского народу. Нарід руский певно нїколи не опустить своєї інтелїґенциї, яку сам собі витворив, але під єї проводом піде на житє і смерть.

Ми рівноправні з вами і домагаємо ся виконаня сеї рівноправности не від вас а від Австриї. Руский нарід не просить ласки від rządu narodowego, але жадає права від австрийского правительства.

По Абрагамовичу забирали єще голос три посли: пп. Гурик, Роттер і о. Богачевский. Промови сї, подаємо в скороченю.

П. Гурик відповідав на твердженє Абрагамовича що-до лагідного поведеня властий зі страйкарями фактами, призбираними в часї своєї подорожи по страйковім теренї. Оповідає про поступованє старостів навіть з ним самим. Селян арештовано масами а такий Дїльц уряджував собі прямо нагінку, бо арештовано кождого члена страйкового комітету Бесїдник наводить ряд місцевостий: Угринь, Ягольницю, Улашківцї, Антонівку і т. д. де власти і їх орґани поводили ся крайно сторонничо. Подає рівнож условини платнї. Нїде не стрічав заплати в висотї корони і навіть 40 кр. Дївка бере найчастїйше 12—25 кр., парубок 20—25 кр. В жнива дають в найлїпших місцевостях 10-ий сніп жита, 12-ий пшеницї, 13 ий ячменю, 15-ий вівса — але в переважній части сїл дають 16-ий, 17-ий сніп, і т. д. За перебиранє гороху дають 4 кр. денно, а мандибурки 10 кр денно. І п Абрагамович говорить о бунтї і неузасадненій аґітациї! Кажуть, що наш хлоп лїнивий. Але в жнива ставить він 3 копи збіжа, а з Америки привозить гроші Довіря, о котрім говорив Абрагамович, шляхта не має, бо визискує і гнете. Коли хоче мати довірє, о котрім говорить, то се залежить виключно від неї: нехай змінить своє поступованє супротив хлопа і Русинів.

П. о. Богачевский промовляв послїдний, а его промова тревала поверх 3 години. Говорив найперше о автономії й виказував на проєктах Гупки і Дунаєвского, чим є і чим була би на випадок „wyodrębnienia Galicyi“ автономія в руках польскої шляхти. Дальше перейшов бесїдник до страйку і виказував, як всьо, чим розпоряджає Польща, заховувало ся

против Русинів грубо і нетолерантно. Латиньскі ксьондзи аґітували з амвонів против хлопів, покликуючи ся навіть на Христа, і шкалювали Русинів. Відчитує прібку з Dziennik'a Polsk'ого про Ярему Вишневецкого і про вбиванє на палї, а окружаючі польскі посли самі замічують в половині, що „wystarczy!“ Оповідав зі своєї поїздки в страйкові повіти про старостів. Один з політичних урядників сказав па інтервенцию посла: „tu krew |pociec musi, a w tem już moja rzecz!“ Причини страйку були і економічні і політичні. Що система пануюча в краю відіграла важну ролю в страйках, сьвідчить факт, що в повітах, де вибирано руских послів, не було страйків. Найбільші були там, де насильно повалювано руских кандидатів і де було найбільше виборчих надужить. Дивуєтесь, що нарід на вас обурений, але постійно сієте вітер, тож збираєте бурю Край подібний до розслабленого зі святого письма, а панам Полякам треба сказати: врачу, ізціли ся сам! — О. Богачевский скінчив о год. 2-ій мін. 25 по півночи.

На другий день промовляв п. Могильницкий, котрий вже цїлком вивів польских послів з рівноваги.

п. Могильницкий.

Бесідник зачав від того, що дискусия зачаласл під сумною зьвіздою і з сумним гороскопом. По попередній сесиї зайшли події, котрі потрясли цілим нашим орґанізмом суспільним і довели до такого заостреня антаґонізмів, що поглубленє пропасти є фізично неможливе. Ви панове завзяли ся, аби нас знищити. Апелювати до вас я вже уважаю за цілком злишне. Край не хоче вашої політики, бо народ хоче їсти. В краю крайна нужда; батьки сидять по криміналах, а діти гинуть з голоду. Все те з вашої вини. Ви-ж знов залицяєте ся до нас, як би нічо не зайшло. Ви впакували тисячі до цісарских криміналів; а я питаю — за що?!

Займу ся також страйками, але не буду виводити подробиць, аби не здавало ся, що виводжу жалобу перед виновниками нещастя. Всю вину валите на нас. Але я вас питаю: чому не було страйків там, де пан був чесний? (на польских лавках страшме обуренє). Ви над хлопом тепер збиткували ся... але памятайте, що того хлопа будете потребувати не лиш прикопаню бульби! Ви нарікаєте, що ми чорно малюємо ваше поступованє з хлопом і тим єго бунтуємо. А я вам докажу, що ваші поети ваш Поль так змалював вас, вашу любов до хлопа що і гайдамака того не потрафить.

Ось сей вірш з Поля:

Gdy Ataman zakołata
„Hej do dwora“. „Nie przelewki
Bo tu jak dwór, to już wielki
I tu posłuch bywa wszelki
Kiedy płacą, miliony
Kiedy jedzą, to łakotki
A jak biją to na sotki
A jak pan — to urodzony
Pewnie z księcia albo króla
W domu pana huczno szumno
A tak straszna jego wola
Że nieposłuch chłopu trumną.

Польска праса зразу признавала, що плата низька, і що се є причиною страйку. Але на гасло Czas'у вся польска праса змінила фронт і з піною на устах кинула ся на нас. Поляки фальшували навіть страйкові події в заграничній прасї, як приміром в лондоньскім „Таймсї“.

Нарікаєте на страти з причини страйку. Але не ті страти казали вам знущати ся над безборонними страйкарями, лиш скажена лють, що той хлоп, той зненавиджений вами руский хам важив ся раз виповісти вам невільничий, песячий послух. Ваш поет каже: bo nieposłuch chłopu trumną! Отже смерть єму — тому хлопови; разпни єго, бо він вже нас не слухає. І ви їздили до Відня жебрати за виїмковим станом — не для безпеченьства вашого майна і вашого житя, але з дикої жадоби пімсти на хлопі! Ви хотіли покарати хлопа за се, що він важив ся не послухати пана.

І ви завели виїмковий стан, але не звичайний, лиш воєнний. Ви кинули на села військо, а оно ґаздувало так, що то була зольдатеска. Військо нападало на доми; перед їх нападами жінки мусїли вікнами утїкати, а знущаням не було кінця.

Намісник говорив, що надужить не було, що поступованє війска і властий було бездоганне. А я під словом чести заперечую сї твердженя намісника. Були страшні надужитя і то з вашого власного, ексцелєнцие приказу!

А коли ви кажете до хлопів: „здохай, а не дам!“, то хлоп здохне Але заки здохне, то еще научить вас розуму, бо він ужиє нелеґальних средств. Хоч би ви всі кримінали переповнили жертвами вашого пановання, то погрозами, ґвалтом і війском не направите лиха. Справа не затихне, не перестане бути пекучою.

Кажете, що мусите боронити ся перед нами. Але наведіть менї один однїський факт, аби Русин кинув ся на польский стан посїданя у східній Галичинї. Такого приміру не знайдете. То ви обдерли нас з всего і обдертого трактуєте в додатку нагаями.

Ви тепер хочете з Галичини зробити осередок польскої держави. В тій ціли ведете против нас круцияту, але не власними силами, тільки під покровом ц. к. державних властий, і тільки тим ся круцията нам небезпечна. Державні урядники скликують віча, а на сих вічах на команду комісарів староства, хлопи ревуть „присенґамо, цо будземо мувіць тілько по польски!“ На деяких вічах, приміром в Коломиї, ваше поступованє було прямо підле. Ви католики, консерватисти і клерикали орґанїзували акцию против духовеньства.

Коли ваше поступованє з хлопами порівнати з поступованєм князя Оболеньского, то хто знає, чи порівнанє не вийде в користь Оболеньского.

Як тепер показують судові розправи, то се, що ви і Кербер говорили про страйк, є неправдою. Але хоч би і так було, як ви говорили, то і в такім случаю ви не мали права поступати так, як ви поступали.

Нас тїшать приреченя намісника, але ми не маємо найменших підстав вірити в єго слова. Він вже не раз говорив, а приреченя нїколи не сповнив. З того, що ми бачимо, мусимо мати найглубше переконанє, що намісник не має найменшої волї направити зла, бо він отверто, цілою своєю душею стоїть по сторонї наших гнобителїв.

Бесідник ударив сильно на Виділ краєвий і Стапіньского за се, що він за краєві гроші їздив до Америки спроваджувати мазурів на Русь.

Промова п. Могильницкого страшно озлобила цілий сойм, бо тілько правди польска гаката в соймі еще не чула.

Вечірне засїданє.

На вечірнім засїданю прийшов під нараду закон о краєвім додатку до податку від пива в квоті 1 К. 70 с. від гектолїтра. Против проєкту промовляв

п. Олесницкий,

котрий вніс заразом, щоби предложений проєкт відіслати назад до Виділу краєвого і припоручити тому-ж, аби зібрав материял про консумцию в краю артикулів люксусових і виготовив на найблизшу сесию предложенє що-до оподаткованя на річ краю тих артикулів. Промова д-ра Олесницкого тревала близько годину і містила в собі безпощадну критику теперішної системи податкової, а специяльно оподаткованя так конечного для консумциі низших верстов населеня артикулу, як пиво.

Промова д-ра Олесницкого, котру помістимо в повній основі, викликала довшу дискусию, в котрій забирали голос п. п. Стояловский, Крамарчик, Колїшер і Абрагамович, по чім

1) Принято предложенє Виділу краєвого що-до підвисшеня оплати від пива на 1 кор. 70 сот. і —

2) резолюцию п. Олесницкого (одноголосно) що-до припорученя Виділови краєвому, аби зібрав материяли про артикули люксусові і виготовив відповідне предложенє.

Остаточно буджетову провізорию ухвалено. Так само ухвалено закон о краєвім додатку до податку від пива в висоті 1 К. 70 с. від гектолїтра і закон о увільненю від податків дешевих помешкань для робітників.

Сойм відрочено в ночи з вторка на середу.

Інтерпеляциї

посла Ю. Романчука і тов. внесені 17 грудня 1902 р. в радї державній.

І. Інтерпеляция в справі урядових оповіщень і відзивів кількох галицких старостів в часї сегорічних хлїборобских страйків у східній Галичинї.

В часї сегорічних хлїборобских страйків у східній Галичинї видали деякі повітові староства урядові оповіщеня і відзиви, котрі, замість стояти на основі обовязуючого права і закона з 7 цьвітня 1870 В. з. д. ч. 43, однаково обєктивно трактувати обі інтересовані сторони і подавати можливо потрібні поясненя — станули цїлком рішучо по сторонї обшарників і не вагувались крайно бідних робітників то баламутити то прямо тероризувати.

Так відносить ся тернопільский староста Завадский, в своїм окружнику з дня 2 липня 1902 р. ч. 19374 до греко-кат. духовеньства, щоби оно „представило робітничому населеню шкідні наслїдки хлїборобского страйку“, коли в своїм оповіщеню з дня 28 червня 1902 ч. 18900 „вимушенє від працьодавців висшої платні або взагалї користнїйших условій зарібку“ називає каригідним проступком, і візвав усе селяньство „не слухати підшептів хитрих опікунів молодшого брата“. Вже саме твердженє про якесь вимушуванє є тенденцийне, бо хлїбороби раді були лиш висшу платню добрим способом осягнути.

Староста Дїльц в Гусятинї розсилає по всїх громадах оповіщенє, в котрім по сконстатованю, що між людьми єго повіту ходять поголоски о законі, нормуючім висоту робітничої платнї, поучує населенє, що „по перше такого закона нема, а по друге, що розширені між людом вісти про істнованє такого закона суть дїлом безсовістної і каригідної аґітациї, і що по трете, що письма названі законами, між людом розширювані, єму відчитувані і пояснювані, до обаламучуваня легковірного населеня служити мають“. А коли під назвою закона ноторично лиш однїська брошурка була розповсюднена, що містила текст коалїцийного закона з 7 цьвітня 1870, то староста Дїльц сам істнованє такого закона знехтував і тим способом люд обаламутив.

Староста Шидловский в Скалатї в своїм обіжнику до громадских начальників з дня 23 липня 1902 ч. 14144 замічає, що „в богато громадах повіту змовили ся не йти в часї жнив на двірску роботу“ (мов би робота на двірскім ланї була обовязком селянина!) і грозить військовою асистенциєю, котрої кошти громади будудь мусїли покривати за кару за брак енерґії в удержаню спокою і порядку“.

Староста Телїховский в Збаражи видав приказ до громадского начальника в Гнилицях великих (2 липня 1902 ч. 54 пр.), в котрім сказано: „Донесено менї, шо в тамошній громадї в послїдних днях показали ся змови робітників, що мають на цїли вимушенє висшої платнї. Взиваю начальника поучити інтересованих сейчас, що нїкого не змушує ся до роботи за певну означену платню, але що і змови робітників, що мають на цїли вимусити висшу платню від праводавців, суть заказані. Вкладаю на начальника громади обовязок винайти тих, котрі таку змову викликали або намагають ся її розширити“.

Підписані позволяють собі звернути ся до п. міністра з запитанєм:

1. Як він відносить ся супротив оказаного незнаня чи незрозуміня коалїцийного закона з дня 7 цьвітня 1870 В. з. д. ч. 43 названими старостами?

2. Чи він взагалї годить ся з поведенєм тих старостів в справі сегорічних хлїборобских страйків?

3. А як нї, то що наміряє зарядити, щоби політичні власти в Галичинї наклонити до законного, слушного і людяного поведеня супротив селяньства, а специяльно супротив бідних пильних робітників?

II. Інтерпеляция до президента міністрів, яко управителя міністерства справ внутрішних, в справі виборчих обманьств ц. к. секретаря Слонецкого в Золочеві при соймових виборах в 1901 роцї.

Секретар староства в Золочеві Франц Ксавер Слонецкий, яко виборчий комісар при виборах до сойму 1901 року, написав до учителя в Гарбузові лист, котрого оригінал находить ся в редакциї ґазети „Дїло“ у Львові і котрого фотоґрафічна копія була уміщена в галицких дневниках:

Золочів, 15 серпня 1901.

Поважавий Пане! Вибори в Гарбузові відбудуть ся в суботу 17 с. м. о 10 год. рано. Прошу зібрати довірених, щоби почекали коло уряду громадскдго, а решта людий можуть іти в поле; оповіщеня про вибори не подавати, лиш тримати під рукою і оповістити в послїдній хвили. На дорогу, що веде із Золочева, прошу вислати дуже певного чоловіка, котрий запровадив би мене просто до уряду громадского, щоби я в селї блукаючи, не шукав за ним. Начальник громади з довіреними мають на мене ждати.

Пан староста висказав надію, що Ви доложите всїх заходів, щоб вибори в Гарбузові добре випали; прошу отже всьо робити, що лиш можете, а поступати обережно. Надіюсь, що о вашій дїяльности буду міг п. старостї зложити користний звіт. Ваш прихильний

Слонецкий.

Сей лист доказує ясно і недвозначно, що ц. к. секретар староства Слонецкий, і то в своїм характері як виборчий комісар, мав на оцї пофальшоване виборів. І те пофальшоване перевів він таким способом:

Учитель Василь Домбровский, що одержав той лист 16 серпня вечером, повідомив о тім на другий день, в сам день виборів, дідня начальника громади Семена Коваля. Оба вислали старого радного Романа Лобура, як свого довіреного, далеко за село, щоби вичікував приїзду секретаря. О год. 9 над'їхали оба возом до села. Виборці ж, що на все мали бачне око, посунули лавою зі своїм сьвященником на чолї до громадскої канцелярії.

Ледви сьвященик переступив поріг, аж комісар питає єго: „На кого даєте голос?" „А чи вже голосуєсь?" питає сьвященик „Так, вже голосоване". Сьвященик віддав свій голос, а другі виборці хотіли війти до канцелярії. „Голосоване скінчене", каже комісар. „Алеж, пане комісар, сї люди прийшли разом зі мною і мають також право голосовання". „Я їх не застав в канцеляриї і уважаю за виборців лиш тих, котрих застав в канцеляриї". „Алеж вибори були назначені на 10 годину, а тепер лиш 9 година", замітив сьвященик. „У мене вже 10 година", відказав комісар. „Но я не добачаю контрольної лісти і рад би результат вибору почути". Комісар оповіщує: „Голосувало чотирьох виборців; начальник громади віддав голос на себе і на учителя, учитель на себе і на начальника і учителя; вибрані отже трома голосами начальник громади Семен Коваль і учитель Василь Домбровский, а Ваші голоси, отче духовний, розстріляні". Сьвященик запротестувавши з виборчого льокалю, де позістав комісар з названими трема особами, та куда опісля зайшли ще три жиди.

Підписані запитують правительство:

1. Чи заряджено слідство против комісаря Франца Ксавера Слонецкого в Золочеві задля того яркого пофальшовання виборів?

2. Як нї, то чому се не сталось, коли факсіміле листу Слонецкого, котрий то лист вже сам є достаточним доказом єго вини, був опублікований в галицких дневниках, і тимсамим мусїв бути звістний так політичним властям як і державній прокураториї?

3. Чи схотять Ексцеленция безпроволочно зарядити слідство?

4. Що наміряють Ексцеленция зарядити, щоби таким безправствам, які в Галичині суть від довшого часу на дневнім порядку, і в загалї цілій поганій галицкій корупциї виборчій положити вже раз конець?

ДОПИСИ.

Від Станиславова.

В селї Ганусївцях коло Станиславова, заложено читальню „Просьвіти" ще в році 1897, за проводом о. Янкевича і кількох чесних господарів. Членів вписалось на початок 35.

Рівночасно заведено при читальни крамницю, однак з дуже маленькою готівкою, бо на початок не було більше зложено як 60 кор. З тою то маленькою сумою взялась наша крамниця до працї.

Читальню і крамницю уміщено в громадскім домі, котрий стояв в той час опорожнений.

Однак противники і вороги читальнї, до котрих зачисляє ся і тогдїшний уряд громадский, не дали довго господарити в тім домі, бо по трех місяцях читальню змушено випровадитись з дому громадского. Уміщено в домі господині Юліянни Волк, где перебувала через 4 місяцї, потім знов зістала читальня і крамниця перепроваджена і уміщена в домі господаря Якова Черепаха, где істнувала до дня 24 грудня 1902. За той час побудовано новий власний дім в вартости 1000 кор. котрий містить окрему комнату на читальню а окрему на крамницю.

Дня 24 грудня 1902 читальню і крамницю перенесено до власної хати, де по великій працї, невигодах і трудах буде весело проживати. Читальня має тепер 85 членів, оплачує ґазету „Свободу" і книжочки „Просьвіти".

Крамниця розвиваєсь хорошо, кромі видатків на будову нового дому, виносить сума оборотня около 1070 кор. Дня 26. грудня 1902, відбули ся загальні збори в новій читальни в присутности членів.

Видїл читальнї: головою: о. Янкевич, заступник: Семко Кудла, секретар: Павло Паркулаб, бібліотекар: Федор Козакевич касиєр: Данило Волк (поч, гр), завідатель: Василь Козакевич, контрольор: Андрій Черепаха.

По закінченю загальних зборів, о. Янкевич і прочі гості господарі, заохочуючи людей промовили, щоб так члени читальнї як і прочі мешканцї громади не переставали працювати для добра і просьвіти, щоб оминали жидівску крамницю а горнули ся до християньских, та щоб наш селянин не служив тим нехрестам на кождім кроцї, но щоб вже раз зхаменув ся і пізнав що він є?

Члени читальнї побачивши себе в власній хатї, одушевлені і заохочені до дальшої працї, при веселих розговорах а також при шклянцї пива, многолітствіє і колядах весело забавились до пізної години. І. В.

Косівщина.

Сего року на весну отворено в Старих Кутах читальню „Просьвіти", котра стала ся найбільшою кісткою в горлї наших москвофілів і темнолюбців, котрі через кілька десяток літ працювали над тим, щоби в мутній водї наловити риби, та в послїднім часї ратуючи ся від закиду байдужности, відтворили читальню Качковского тілько в тій цїли, щоби станути поперек дороги читальнї Просьвіти і щоби склонити денекотрих хрупів до відступлення від читальнї Просьвіти. Тілько ми їх маємо за остатнє сьміте, без котрого читальня Просьвіти дуже легко може обійти ся.

Всї москвофіли і темнолюбцї не працюйте над тим, щоби читальню Просьвіти знищити, щоби не мали де просьвіщати ся. Працюйте над тим, щоби межи канцеляриєю громадскою а сьвященником не сидїв жид, котрий недавно купив найперший фронт в селї, котрий могли і ви купити, хочби за позичені гроші в вашій „Защиті Землї". Подбайте і о школї, щоби дїти не ходили по 6 або 7 років і нїчого не знали.

Від Дрогобича.

Вже від непамятних часів є у нас читальня. Хто о тім довідає ся, той подумає: „Ну, славити Бога, там мусять бути люди мудрі". Но у нас противно. Хоть де коли знайде ся горстка таких людей, що хотїли би і сами чогось пожиточного научити ся і других до того принукати, то все знайдуть ся якісь перешкоди.

Так і сим разом. За сильним старанем чесних господарів Стаха Садового, Сеня Мацькового і Юзька Блащкового, вписалось кількох членів. Они пішли радитись до отця духовного, а ті сказали „добре", але тілько під тим услівєм, що будете мене все слухати. Ой і дослухали ся ми. Не досить, що нїколи не прийдуть і не порадять нїчого, але цїле пекло москальофільске на нас спровадили!

Через їх руки переходить „Русское Слово" „Галичанин" книжки общества Качковского і инше москальофільске сьміте. А як дістала ся в їх руки „Свобода", то написали на адресї „не приймаю" і хотїли відослати до редакциї, але ми до того не допустили.

Коли ми минувшого року заколядували 10 кор на нашу академічну молодїж, то они доложили других 10 і відіслали для москальофілів.

Но не лїпший і війт у нашій громадї. Хто коли має яку орудку до него, то нехай шукає єго у пана Дувіда, тутешнього шинкаря. Він там днює і ночує. Правибори з економом двірским і кількома жидами зарядив так, що на виборців вийшли не ті, котрих громада хотїла. Свій.

Руский Страйк.

В книжці „Руский Страйк" знайдете все те, що про великий хлопский страйк в сім роцї сказали рускі і инші посли в радї державній.

Все те, що писане було в наших ґазетах про страйк, про причини страйку та про поступоване властий, війска і жандармів, конфіскувала львівска прокураторія. Всї ті сконфіскованї річи відчитано в державній радї, тож ми могли їх другий раз надрукувати і прокураторія вже не могла того сконфіскувати.

В книжці „Руский Страйк" є всї ті, перше сконфісковані письма.

Окрім того суть в книжочцї пояснення і уваги про сегорічний страйк, та страйкове право, котре повинні всї знати.

Книжка має 104 сторін і коштує 20 сотиків. Замовляти можна в редакциї „Свободи". Гроші можна присилати в листї марками. Кождий Русин повинен мати сю книжочку.

З пересилкою книжка коштує 25 сотиків. За послїплатою не висилаєсь нікому.

НОВИНКИ.

— **Сіль для худоби подешевіє**, бо в парляментї ухвалено, як се ми доносили давнїйше правительственний проєкт новелї до закону з 23. грудня 1896 В. з. д. ч. 233 про продажу худобячої соли. Наведений закон установив цїну соли для товару на 10 корон від метр. сотнаря. Новеля постановляє, що цїна знижає ся на 6 корон. Правительство обчислило, що при знижцї цїни відбут худобячої соли значно зросте і дасть державі гарні доходи Без того надармо би жадали наші хлїбороби на знижку. Новеля має ввійти в житє з днем 1. лютого 1903.

— **Месть за страйк і хрунївство деяких людий** Село Лоня належало до перших в перемишляньскім повітї, що піднесло страйк против визиску тамошного властителя дібр, Лейзора Кутена. Тепер сей жидок мстить ся на бідних селянах в сей спосіб, що не принимає до двірской роботи місцевих людий, навіть тих, що в часї страйку схрунили і лизали єго по руках, але скликує по 200 до 300 робітників з доокoличних сїл. Найсумнїйше при тім крайно хрунївске поведенє місцевих богачів а навіть пароха о. Фавстина Гавриша, котрі замість обстати за бідаками і дати їм у себе яку-небудь підмогу, посьміхають ся ще з них і попирають інтереси визискувача-жида. Що війт лиже жидівскі руки, можна сяк-так зрозуміти єго здеморалїзований характер, бо користає за те з двірского пасовиска, але як пояснити хрунївске братанє сьвященника із жидом?

— **Примір до насьлїдуваня.** З Залозець пишуть нам: Го тутешного міщанина Івана Заяця зайшов перед кількома днями якийсь „ойцец" в монашім габітї з квестою на косцюлок. Господар ремісник сидів при роботї. Коли ойцец оповістив єму цїль квести, господар дуже чемно відказав: „Перепрашаю дуже, але я Русин і уважаю своїм обовязком підпирати наші рускі церкви, а на косьцюлки то нас Русинів не стати". Неприготовлений на таку відмову, квестар відповів: „Coś podobnego jeszcze mi się nie trafiło"; та і тут дістав від Заяця науку, що коли нема ріжницї між Русинами і Поляками, то годі зрозуміти, чому польскі ксьондзи викрикують в костелах, щоби люди по руски не говорили? На таку відповідь квестар натиснув шапку на голову і виніс ся як „непишний", не поздоровивши навіть господарів на відхіднім. Не одному інтелїґентови здало-б си піти до Заяців на науку, як сьміло, розсудно, а при тім чемно належить поступати з всїлякими квестарами на косцюлки і каплички.

— **Хто учить людий страйкувати,** показує факт, що офіциялісти гр. Лянцкороньского бойкотують читальню „Просьвіти" в Повергові, тим що не пускають читальні до лїса по паливо. Читальня „Просьвіти" в Повергові мала вже в самім початку лютих ворогів в кацапах, а тепер найшли собі гідних союзників. Бойкот зачав ся тим, що лїсничі задержали фіру з галузєм Олекси Германовича і казали звернути, тому що єго пасерб належить до читальні. Галузє те він собі заробив і нїхто не мав права єму забороняти, але ті пани не узнають ні права нї власности, а лиш свої примхи, а заголомшений мужик не вміє собі дати ради, анї найти права. Мужик іде до директора Янушкевича і представляє, що він не належить до читальнї, а з пасербом не має нїчого спільного. Директор не забув єго поганьбити та захвалювати читальнї Качковского а вкінци відіслав назад до лїсничого Воляньского, щоби видав єму дрова. Але лїсничий все таки не дав ся переконати, а вислав єго до пароха о. Сапруна по картку, або по метрику — як люди жартом говорять, що тепер і до лїса не пустят без метрики. Так мусить бідний мужик ходити від Анни до Каяфи, щоби видерти свою власність запрацьовану гірким потом

— **Війна в Африцї.** Против мароканьского султана вибухла революция Султан вислав против повстанців много війска, але в великій битві під Танґером султаньске війско розбито. Раниних і убитих є 2.000 жовнірів.

Окрім того забрано султанови богато гармат.

— **Напад на Венецуелю.** Напад европейских держав на Венецуелю має закінчити ся так, що справу порішить міжнародний мировий суд в Газі, утворений на полагоджуванє спорів між державами.

— **Бурі і катастрофи** Оба днї польских Різдвяних сьвят зазначились в Галичині страшними бурями, що навіть стали в многих сторонах причиною нещасть. Особливо в західній части краю лютилась страшна завируха, сполучена з снїжницею, дощем, а навіть громами. В кракові вихор наробив досить значної шкоди в дахах та вікнах, в Живци та Новім Санчи били громи як серед лїта, а в Скавині упав один чоловік навіть жертвою. В часї ранїшного Богослуження ударив грім в костел і убив кравця зі Самборка, якогось М. Ромка на

місци. В місті счинив ся переполох; богато людий зі страху помліло та захорувало. Сніжна заметіль перервала майже на всіх шляхах зелізничий рух. Недалеко стациї Добра сніг заеипав помічну льокомотиву на три метри високо. Вислано їй на поміч другу льокомотиву, котра серед завирухи і темряви ударила на першу так нещасливо, що три осіб їдучих на поміч сильно потовкли ся. Доперва 80 селян викопало обі льокомотиви із снігу. Подібно стало ся на стациї Суха, де при ратованю машини дістав ся під колеса кондуктор. Коло Сихова під Львовом треба було прокопувати в снігу тунель, щоби пустити поїзд в дальшу дорогу. На шляху Тернопіль-Ходорів загряз особовий поїзд біля стациї Криве в цілій горі снігу, так що подорожні серед студени мусїли ночувати в поли і доперва на другий день вивезено їх помічними машинами до Кривого звідки санками кождий на власну руку старав ся добити до Рогатина

— **Крадіж коний**. Дня 23 грудня украдено на ярмарку в Книгиничах пару малих коний з саньми. Оден кінь червоний лисий з білими копитами задними, а другий гнідий. Коли би хто спостеріг їх сліди, зволить донести о тім під адресою: Атан. Хамевко в Долинянах, почта і телеґраф Псари.

— **З судової салї**. Перед окружним судом в Бережанах відбула ся дня 11 грудня с. р. розправа карна против Михайла Копоціньского о обиду чести Товариства обезпечень „Дністер“.

Михайло Копоціньский, швець в Коросні коло Перемишлян, будучи субаґентом Товариства краківского аґітував за тим Товариством в той спосіб, що розсївав фальшиві поголоски про Дністер, будьто Дністер збанкротував і не має чим платити шкід, що єсть Товариство бідне і т. п. Коли Копоціньский помимо упімненя аґента Дністра не заперестав голосити тих фальшивих вістей потягнув єго Дністер до одвічальности судової. По переведеній розправі, на котрій Дністер заступав д-р Андрій Чайковский, засудив суд обжалованого Копоціньского за переступство з §. 491 з. к. *на 14 день арешту* без заміни на гроші і на заплату 20 кором титулом коштів судових.

Факт той повинен бути пересторогою для других людей Дністрови неприхильних, що не вільно клеветати і розсївати безкарно фальшивих вістей на шкоду институциї — а також наукою для всіх осіб прихильних Дністрови, що в случаях, где чують о ворожих і нечестних аґітациях на шкоду свого Товариства, потреба подати докладно факт конкретний до відомости Товариства, щоби потягнути клеветників до судової відвічальности.

— **Виділ читальнї „Просьвіти“ в Лїсниках** (пов. бережаньский) рішив на засїданю дня 24. XII. 1902 виступити з „Общества им. Мих. Качковского“. В тій цїли вислав до виділу дотичного товариства слїдуюче письмо: „Не хочемо довше належати до товариства, котре стоючи на услугах москвофільскої партиї, все і всюди зраджує справу україньского народу. Випрашаємо собі насиланє книжок Общества, котрі мають на цїли туманенє і оглуплюванє народа та ширенє фалшивих наук“.

— **† Іван Сербин** селянин патріот, помер в Викторові в 55 році житя. Покійний ціле жите трудив ся для рідного села, був основателем місцевої читальнї „Просьвіти“ і членом многих руских Товариств. Звісний був також яко знаменитий бесідник. Похорон відбув ся дня 18 с. м.

— **Календар Комара** на рік 1903 коштує 50 сотиків. Окрім інформацийної части і календаря, гумористична часть має 42 сторін. Всїй части є 8 добре виконаних образків Весь материал дуже добре дібраний і календар взагалї старанно виконаний.

— **„Приятель“**. Народний календар на рік 1903 М. Грабчука і Спілка в Чернівцях. Дуже добра інформацийна часть має 35 сторін. Політична і літературна часть має 80 сторін. Календар коштує 50 сотиків.

З друкарні Народової (Манєцких), Львів, Коперника ч. 9.